

היום נלמד בעזרת ה':

הוריות דף י

(בעמוד הקודם)

גמרא: השתא יש לומר וכו': אם המשנה אומרת שכהן גדול שעבר ממשיחותו ואחר כך חטא, מביא פר. וכי היא צריכה לומר שאם הוא חטא כשהוא כהן גדול ואחר כך עבר ממשיחותו שהוא מביא פר? הרי זה כל שכן!

תירוץ: משום דקתני גבי נשיא וכו': בגלל שהמשנה אמרה שנשיא שעבר מנשיאותו ואחר כך חטא מביא קרבן כמו הדיוט, היה מקום לחשוב שגם אם הוא חטא כשהוא נשיא ואחר כך עבר מנשיאותו דינו כהדיוט. ולכן היא הוצרכה לומר שבכזה מקרה דינו כמלך ומביא שעיר לקרבן. ואגב כך היא גם כתבה זאת בכהן משיח, שאם חטא ואחר כך עבר ממשיחותו מביא קרבן של כהן גדול (פר).

מנא הני מילי? מהיכן לומדים שכהן משיח שעבר ממשיחותו ואחר כך חטא מביא פר?

דתנו רבנן "והקריב על חטאתו" וכו': נאמר בקרבן פר של כהן גדול "אם הִכָּהֵן הַמְּשִׁיחַ יִחָטָא לְאַשְׁמַת הָעֵם וְהִקְרִיב עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פֶּר בֶּן בְּקָר". המילים "על חטאתו" מיותרות ללמד שבכל מקרה שהוא חטא הוא מביא פר.

שיכול והלא דין הוא: כלומר הצורך בפסוק, בגלל שלכאורה היה ניתן ללמוד להיפך בקל וחומר מנשיא. אם נשיא שמביא קרבן על שגגת מעשה בלבד (בלא הוראה), בכל אופן אינו מביא חטאתו אם חטא לאחר שעבר ממשיחותו. אם כן כהן משיח שאינו מביא קרבן על שגגת מעשה אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, לא כל שכן שהוא לא יביא פר אם חטא לאחר שעבר ממשיחותו? על כך תלמוד לומר "והקריב על חטאתו" ללמד שמביא פר גם אם חטא לאחר שעבר ממשיחותו.

שאלה: ונייתי נמי נשיא מקל וחומר: אם כן לאחר שלמדנו שכהן גדול שחטא לאחר שעבר ממשיחותו מביא את קרבנו, נלמד בקל וחומר גם לנשיא. אם כהן

משיח שאינו מביא קרבן בשגגת מעשה בלבד, בכל אופן מביא חטאת לאחר שעבר ממשיחותו, אם כן נשיא שמביא חטאת בשגגת מעשה אינו דין שיביא חטאתו משעבר ממלכותו? והתשובה - שעל כך תלמוד לומר "**אשר נשיא יחטא**" ללמד שרק כאשר הוא נשיא הוא מביא את הקרבן המיוחד, ולא כשהוא עבר ממלכותו והוא הדיוט.

משנה: חטאו עד שלא נתמנו: כהן משיח או מלך שחטאו לפני שהתמנו לתפקידם, ואחר כך נתמנו לתפקיד, הם מביאים קרבן כמו שהיו צריכים להביא בשעת החטא כשהיו הדיוטות.

רבי שמעון אומר: רבי שמעון מצריך שגם המעשה חטא יהיה בזמן שהם משמשים בתפקידם, וגם הידיעה על החטא תהיה באתו הזמן. ולכן אם חטאו לפני שהתמנו לתפקיד וגם נודע להם קודם לכן על החטא, הם חייבים קרבן כהדיוטות. אבל אם נודע להם שחטאו לאחר שהתמנו הם פטורים מקרבן. (והוא הדין שרבי שמעון חולק על המשנה הקודמת בנשיא שחטא ואחר כך עבר מנשיאותו, שאם נודע לו לאחר שעבר מנשיאותו הוא פטור מקרבן).

איזהו נשיא? זה מלך: שנאמר בקרבן נשיא "מכל מצות ה' אלקיו" הפסוק מדבר על מי שאין מעליו אלא ה' אלקיו, וזהו המלך.

גמרא: מנא הני מילי: שאם הכהן משיח או המלך חטאו לפני שהתמנו לתפקידם, הם מביאים קרבן כהדיוט?

דתנו רבנן: נאמר בכהן משיח "אם הכהן המשיח יחטא" ומשמעות הפסוק היא שמדובר בזמן שהוא כהן משיח. והפסוק בא למעט 'פרט לקודמות' כלומר למעט החטאים הקודמים שהיו לו לפני שהתמנה, שעליהם אינו מביא את הקרבן המיוחד לו אלא מביא קרבן של הדיוט.

קושיא: (שיבול) והלא דין הוא וכו': לכאורה היינו יכולים ללמוד זאת בקל וחומר מנשיא, ומדוע צריך פסוק? הקל וחומר הוא - אם נשיא שמביא את הקרבן שלו בשגגת מעשה בלבד, בכל אופן אינו מביא את הקרבן המיוחד לו על העבירות הקודמות. כל שכן שכהן משיח שמביא את הקרבן שלו רק על העלם דבר עם שגגת מעשה, שהוא לא יביא אותו על העבירות הקודמות! תשובה: לא, אם אמרת

וכו': יש פירכא על הקל וחומר. דוקא נשיא אינו מביא על העבירות הקודמות, בגלל שהוא אינו מביא חטאת אם חטא לאחר שעבר מנשיאותו. ואי אפשר ללמוד ממנו לכהן משיח שכן מביא חטאתו אם חטא לאחר שעבר מנשיאותו. כי הואיל והוא כן מביא חטאתו אם חטא משעבר, הוא גם יביא על העבירות הקודמות.

ולכן תלמוד לומר (- צריך את הפסוק) **"המשיח יחטא"** ללמד שדוקא אם חטא כשהוא משיח הוא מביא את הקרבן המיוחד שלו, ולא אם חטא קודם לכן כאשר הוא היה הדיוט.

ותניא נמי גבי נשיא כהאי גוונא: ויש לנו ברייתא דומה לגבי נשיא שאינו מביא את הקרבן המיוחד לו על עבירות הקודמות לנשיאות.

נאמר **"אשר נשיא יחטא"** פרט לקודמות' כלומר למעט עבירות הקודמות לנשיאות.

קושיא: (שייבל) **והלא דין הוא:** לכאורה היינו יכולים ללמוד זאת בקל וחומר מכהן משיח, ומדוע צריך פסוק? הקל וחומר - אם כהן משיח שמביא חטאתו על חטא שחטא לאחר שעבר ממשיחותו, בכל אופן אינו מביא על העבירות הקודמות למשיחותו. אם כן נשיא שאין מביא חטאתו על חטא לאחר שעבר ממשיחותו, אינו דין שלא יביא על העבירות הקודמות? **תשובה:** **מה למשיח וכו':** יש פירכא. דוקא כהן משיח שאינו מביא קרבן על שגגת מעשה בלבד, הוא גם לא מביא על העבירות הקודמות. אבל נשיא שכן מביא קרבן על שגגת מעשה בלבד, אם כן הואיל והוא מביא בשגגת מעשה הוא יביא גם על הקודמות.

ולכן צריך את התלמוד לומר **"אשר נשיא יחטא"** ללמד שדוקא כשהוא חטא כשהוא נשיא הוא חייב בקרבן המיוחד, ולא אם חטא קודם לכן כשהוא עדיין הדיוט.

*

תנו רבנן "אשר נשיא יחטא". יכול גזרה? אולי כוונת הפסוק שיש גזירה משמיים שהנשיא יחטא? תלמוד לומר "אם הכהן המשיח יחטא". כמו ששם הכוונה 'לכשיחטא', כי כתוב בלשון 'אם'. כך גם כאן בנשיא הכונה 'אם' הוא יחטא. עד כאן הברייתא. והגמרא מבארת -

אמר מר - "יכול גזרה". **גזרה מהיכא תיתי?** מהיכן אתה חושב כך? כלומר איפה מצאנו דבר כזה שהפסוק אומר גזירה? תשובה: **אמרי**: אכן מצאנו דבר כזה בנגעים. נאמר "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם". לדעת רבי יהודה זו בשורה רעה שתקרה להם בעתיד. לדעת רבי שמעון הפסוק בא ללמד שרק נגעים שה' נותן אותם כלומר שבאו מאליהם מטמאים, ולא נגעים שבאו באונס כלומר על ידי מקרה חיצוני שגרם להם. עד כאן הברייתא. והגמרא מסיימת את התשובה -

לאו אמר רבי יהודה 'בשורה'? הכא נמי אימא 'גזרה' היא. **הלכך כתיב 'אם'!**

קושיא: **ולרבי שמעון, נגעי אונסין מי לא מטמו?** האם הם לא מטמאים? והרי כתוב בברייתא לא כך.

והא תניא וכו': נאמר בנגעים "אדם כי יהיה בעור בשרו" בלשון עתיד, ללמד שרק מזמן שנאמר הפסוק הזה ואילך הנגעים מטמאים, אבל נגע שכבר היה קודם לכן אינו מטמא.

קושיא: **והלא דין הוא**: מדוע צריך פסוק ("כי יהיה")? היה ניתן ללמוד זאת בקל וחמר מזב. הקל וחמר - הפסוק טימא בזב וטימא בנגעים. כמו שבזב הפסוק מטמא רק מזמן הפסוק ואילך, כי כתוב "איש איש כי יהיה זב" בלשון עתיד. כך גם בנגעים הפסוק מטמא רק מזמן הפסוק ואילך.

תשובה: **לא, אם אמרת וכו'**: אי אפשר ללמוד מזב. כי זב אינו מטמא באונס, ואילו נגעים כן מטמאים באונס! ולכן צריך את התלמוד לומר בזב "אדם כי יהיה" ללמד שרק מן הדבור ואילך הוא מטמא ולא אם היה זב קודם לכן. עד כאן הברייתא. מפורש בברייתא שנגעים מטמאים באונס!

רבא מתרץ: רבי שמעון דיבר על 'נגעי רוחות' כלומר נגעים שבאים על ידי שדים שהם לא מטמאים. אבל הפסוק מדבר על נגעים שבאים על ידי אדם (כגון בהכאה או כויה) והם כן מטמאים. רב פפא מתרץ: רבי שמעון דיבר על נגעים שבאים על ידי כשפים שהם לא מטמאים.

*

תנו רבנן "אשר נשיא יחטא" פרט לחולה. קושיא: **משום דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה?** בגלל שהוא חולה הוא מסתלק ממלכותו? תירוץ: **אמר רב**

אבדימי בר חמא פרט לנשיא שנצטרע: כוונת הברייתא לחולה בצרעת. ולומדים זאת מהמלך עוזיהו "וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית". "בית החופשית" בא ללמד שהוא היה חופשי מהמלכות.

מדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה: מלשון הפסוק שעכשיו הוא ישב ב"בית החופשית", מדוויק שעד עכשיו כשהוא היה מלך הוא לא היה 'חופשי' אלא 'עבד'. והיינו כי עול הנהגת הציבור היה מוטל עליו והוא היה כמו עבד של הציבור לדאוג לו.

כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע: וכמו המעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע שהפליגו בספינה. לרבן גמליאל היה לחם ולרבי יהושע היה לחם וגם קמח סולת. עברו הימים ונגמר לרבן גמליאל הלחם, והוא השתמש בסולת של רבי יהושע. אמר רבן גמליאל לרבי יהושע - האם ידעת שיהיה לנו עיכוב כל כך גדול בדרך, שבגללו הבאת איתך סולת? אמר לו רבי יהושע - יש כוכב אחד שעולה פעם בשבעים שנה והוא מתעה את הספנים. כי הספנים יודעים את הדרך לפי הכוכבים, אבל הכוכב הזה נראה פעם בצפון ופעם בדרום, ורב החובל מסתכל עליו ומזיז את הספינה כל פעם לכיוון אחר. וחששתי שמא הכוכב הזה יעלה ויתעה אותנו בדרך.

אמר לו רבי עקיבא - אתה כל כך חכם ואתה צריך להפליג בספינה בשביל להתפרנס ממכירת סחורה? א"ל רבי יהושע - עד שאתה מתפלא עלי, תתפלא על שני תלמידים שיש לך ביבשה, שהם רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא שיודעים לשער כמה טיפות יש בים, ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש. החליט רבן גמליאל שכשהוא יגיע ליבשה הוא ימנה אותם 'לראש', כלומר יתן להם משרה והם יתפרנסו ממנה.

כשהוא עלה ליבשה הוא שלח לקרוא להם אך הם לא באו. חזר ושלה פעם נוספת והם באו. אמר להם - אתם חושבים ש'שררה' אני נותן לכם ולכן ברחתם מהכבוד ולא באתם בפעם הראשונה, אבל האמת ש'עבדות' אני נותן לכם כי יהיה מוטל עליכם עול הציבור. וכמו שנאמר ברחבעם בנו של שלמה שבא להתייעץ אם הזקנים האם להקל מהמיסים שהטיל אביו על העם, והם אמרו לו "אם היום תהיה **עבד לעם הזה**" אז תצליח להכניע אותם תחתיו.

*

תנו רבנן - "אשר נשיא יחטא". אמר ריב"ז אשרי הדור: 'אשר' מלשון 'אשרי', ללמד שמאפשר הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו. כי אם המלך מרגיש בחטאים שלו ומביא קרבן על עבירה בשוגג, למרות שבדרך כלל ליבו של המלך אינו כפוף. כל שכן ששאר האנשים בדור הזה יביאו קרבן על חטאם. ואם המלך מביא קרבן על השגגה שלו, קל וחומר שהוא יחזור בתשובה על עבירות שעבר במזיד!

מתקיף לה רבא בריה דרבה - אלא מעתה דכתיב "ואת אשר חטא מן הקדש ישלם", ובירבעם בן נבט דכתיב ביה "אשר חטא ואשר החטיא", הכי נמי ד'אשרי הדור' הוא?

תירוץ: **שאני הכא דשני קרא בדבוריה**: דוקא כאן בקרבן של מלך אנו דורשים את הלשון "אשר" כ'מאשר'. בגלל שבקרבנות של צבור או כהן משיח כתוב לשון 'אם', ורק במלך יש שינוי לשון של 'אשר', ללמד על הנ"ל.

דרש רב נחמן בר רב חסדא: את הנאמר בקהלת "יִשׁ הֶקֶל אֲשֶׁר נִעְשָׂה עַל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר יֵשׁ צִדִּיקִים אֲשֶׁר מִגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים וַיֵּשׁ רְשָׁעִים שְׂמִיגֵיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצִּדִּיקִים". אשריהם לצדיקים שבאות אליהם צרות בעולם הזה כמו שמיגיע לרשעים בעולם הבא. ואוי להם לרשעים שמקבלים שכר בעולם הזה כמו שמיגיע לצדיקים בעולם הבא! כי טוב לצדיקים לקבל עונש על קצת עבירות שיש להם, ולקבל שכר מושלם בעולם הבא. ואילו אוי לרשעים שמקבלים שכר על קצת מצוות שיש להם ובכך מפסידים לגמרי את העולם הבא.

אמר רבא: וכי אם הצדיקים יאכלו טוב בשתי העולמות זה שנאו עליהם? כלומר מדוע זה 'אשריהם', ודאי הכי טוב הוא שהם יקבלו שכר בשני העולמות!

ולכן אומר רבא פירוש אחר. אשריהם לצדיקים שמקבלים שכר בעולם הזה, כמו שהרשעים מקבלים שכר בעולם הזה כדי להפסיד את העולם הבא שלהם. ואוי להם לרשעים שמקבלים צרות בעולם הזה, כמו הצדיקים שיש להם קצת עבירות שמקבלים צרות בעולם הזה (כדי לקבל שכר בעולם הבא). כי לרשעים הללו אין לא עולם הזה ולא עולם הבא!

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע: באו לפני רבא ללמוד. שאל אותם רבא - האם אתם בקיאים במסכת פלונית ובמסכת פלונית והיא שגורה בפיכם? אמרו לו - כן. שאל אותם - התעשרתם קצת ואתם לא צריכים לטרוח אחר פרנסה ויש לכם פנאי לעסוק בתורה? אמרו לו - כן, קנינו כל אחד קרקע קטנה וממנה אנו מתפרנסים ברווח. קרא עליהם רבא את הפסוק הנ"ל לפי שיטתו 'אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה בעולם הזה' כי הם זוכים לשני העולמות.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן - מאי דכתיב "כי ישרים דרכי ה', וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם"? משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם, אחד אכלו לשום מצוה, ואחד אכלו לשום אכילה גסה (= כלומר לא לשם מצוה אלא בשביל קינוח סעודה). זה שאכלו לשום מצוה "צדיקים ילכו בם", זה שאכלו לשום אכילה גסה "ופושעים יכשלו בם".

אמר ליה ריש לקיש: וכי אתה קורא למי שאכל קרבן פסח לשם תענוג 'רשע'? אמנם הוא לא קיים מצוה מן המובחר, אבל וכי הוא לא אכל קרבן פסח?

אלא אומר ריש לקיש משל אחר. משל לשני בני אדם שכל אחד מהם היה בבית עם אשתו ואחותו בחושך. לאחד נזדמנה לו אשתו במיטה ולשני נזדמנה לו אחותו בטעות. זה שנזדמנה לו אשתו "צדיקים ילכו בם", וזה שנזדמנה לו אחותו "ופושעים יכשלו בם".

קושיא: מי דמי? **אנן קאמרינן חדא דרך והכא שני דרכים:** הפסוק מדבר על אותה הדרך שאחד הולך בה והשני נכשל בה, כלומר על אותו מעשה ששניהם עושים. ואילו המשל הזה מדבר על שני מעשים שונים, כי לאחד נזדמנה אשתו ולשני אחותו.

אלא משל ללוט ושתי בנותיו. הן שנתכוונו לשם מצוה צדיקים ילכו בם, הוא שנתכוון לשם עבירה ופושעים יכשלו בם: בנותיו שכבו איתו כי הם חשבו שלא נשארו גברים בעולם, והן מוכרחות להמשיך את הקיום האנושי.

קושיא: **ודלמא הוא נמי לשם מצוה הוא מכוינ? תירוץ:** א"ר יוחנן כל הפסוק הזה לשם עבירה נאמר: הפסוק שמדבר על לוט בפרידתו מאברהם "וישא לוט את

עֵינֵי וַיֵּרָא אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן כִּי כָלָה מִשְׁקָהּ". דורשים את הפסוק הזה מפסוקים אחרים, שלוט הלך לסדום כדי לחטוא בזנות.

"וישא לוט" - "ותשא אשת אדניו את עיניה". "את עיניו" - "ויאמר שמשון [וגו'] אותה קח לי כי היא ישרה בעיני". "וירא" - "וירא אותה שכם בן חמור". "את כל ככר הירדן" - "כי בעד אשה זונה עד ככר לחם". "כי כלה משקה" - "אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי".

קושיא: והא מינס אניס? הרי לוט היה אנוס כי הוא היה שיכור. תירוץ: **תנא משום רבי יוסי בר רבי חוני למה נקוד על וי"ו ש"ב"קומה" של בכירה? לומר לך שבשכבה לא ידע אבל בקומה ידע:** ולכן יש נקודות על המילה הזו בפסוק "ולא ידע בשכבה ובקומה" של הבת הגדולה. קושיא: **ומאי הוה ליה למעבד? מאי דהוה הוה! מה הוא היה יכול לעשות? מה שקרה כבר קרה! תירוץ:** **נפקא מינה דלפניא אחרינא לא איבעי ליה למישתי:** הוא היה צריך להיזהר בערב שאחר מכן לא לשתות כדי שלא יקרה הדבר הזה שוב.

דרש רבה - מאי דכתיב "אָח נִפְשָׁע מִקְרִית עַז וּמְדִינִים כְּבָרִיחַ אַרְמוֹן"? "אח נפשע מקרית עוז" זה לוט שהיה קרוב משפחה של אברהם ומרד באברהם (מלשון פשיעה) ועזב אותו. "ומדינים כבריא ארמון" ובכך הוא גרם מריבה בין ישראל לעמון, מריבה שנעלה בכריח את השערים לכניסה ליהדות בפני בני עמון, שנאמר "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'".

דרש רבא ואיתימא ר' יצחק - מאי דכתיב "לְתַאֲוָה יִבְקֹשׁ נִפְרָד גְּכָל תּוֹשִׁיָה יִתְגַּלַּע?" "לתאוה יבקש נפרד" זה לוט שנפרד מאברהם. "בכל תושיה יתגלע" שנתגלה קלונו בכתי כנסיות ובכתי מדרשות, דתנן 'עמוני ומואבי אסורין איסור עולם'.

ואמר עולא - תמר זינתה וזימרי זינה. תמר זינתה יצאו ממנה מלכים ונביאים, זימרי זינה נפלו כמה רבבות מישראל: כי היא התכוונה לשם מצוה להוליד זרע מהצדיקים. ואילו הוא התכוין לעבירה.

אמר רב נחמן בר יצחק - גדולה עבירה לשמה, ממצוה שלא לשמה. שנאמר "תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך". מאן נינהו 'נשים

באהל? שרה רבקה רחל ולא: כי יעל נבעלה לסיסרא לשם שמים כדי להתיש את כוחו ותוכל להרוג אותו, ואילו האמהות נבעלו ליעקב להנאתם (תוס' הרא"ש).

[יש לציין, שאין הכוונה ל'עבירה לשמה' כפשוטה, כי שום כוונה טובה אינה יכולה להכשיר עבירה. אלא מדובר במקרה שמותר לעבור את העבירה על פי ההלכה כגון משום פיקוח נפש. (כתר ראש להגר"ח מוולוז'ין)].

קושיא: איני, והאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה: ומדוע אתה אומר שמצוה שלא לשמה היא דבר גרוע? תירוץ: אימא כמצוה שלא לשמה: כלומר 'עבירה לשמה' חשובה כמו 'מצוה שלא לשמה'.

אמר רבי יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה שנאמר בין רגליה כרע נפל שכב וגו': יש בפסוק הזה שבע לשונות של 'כרע' / 'נפל' / 'שכב'. קושיא: והא קא מיתהניא מעבירה: הרי יעל נהנתה מהעבירה שעשתה ואם כן זה לא היה 'לשמה'. תירוץ: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אפילו טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים.

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצתה ממנו רות. דאמר רבי יוסי ברבי חנינא רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב: למרות שבלק עשה זאת בכדי לקלל את ישראל, בכל אופן הוא עשה מצוה בהקרבת הקרבנות לה'. ולכן זה נחשב מצוה 'שלא לשמה'.